

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата педагогічних наук, доцента

Варги Лесі Іванівни

на дисертаційне дослідження *Станіславчук Наталії Іванівни*

**«ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»**

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки

**1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими
науковими програмами.**

Актуальність рецензованого дослідження детермінується необхідністю модернізації вітчизняної освіти, що зумовлена об'єктивними потребами постіндустріального суспільства в компетентних фахівцях. Основним принципом такої модернізації є перехід освітнього процесу до компетентнісної парадигми, яка передбачає формування конкурентоспроможного на вітчизняному та міжнародному ринках праці професіонала, спроможного до адаптації у швидкоплинних умовах життя, до реалізації самостійності, творчості, професійного пошуку та розвитку. Саме така стратегія підготовки майбутніх учителів іноземних мов зі сформованими актуальними етичними компетентностями розглядається сьогодні як невід'ємна складова сучасної вищої освіти.

Свій науковий пошук дисертантка аргументовано підтверджує аналізом актуальності досліджуваної проблеми, наявністю суперечностей зовнішнього і внутрішнього характеру, які були чітко окреслені та розв'язані авторкою в подальшому.

Отже, це дозволяє нам зробити вмотивований висновок, що дисертаційне дослідження, виконане Станіславчук Наталією Іванівною, є актуальним та своєчасним для теорії та методики професійної освіти, відповідає запитам та вимогам сучасної педагогічної науки і практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота є структурною частиною комплексної теми кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету «Сучасні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов в контексті діалогу культур» (державний реєстраційний номер 0117U006941) та теми кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури

«Міжкультурна комунікація: філологічний та методичний аспекти» (державний реєстраційний номер 0122 U 200105).

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Аналізуючи найбільш суттєві результати проведеного дисертаційного дослідження, слід зазначити такі, що мають вагому наукову новизну, а саме:

- схарактеризовано категорійно-поняттєвий апарат дослідження;
- вирішено та схарактеризовано педагогічний потенціал позааудиторної діяльності закладу вищої освіти у формуванні етичної компетентності у майбутніх учителів іноземних мов;
- розроблено структуру етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності, складовими якої є компоненти (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний), критерії (когнітивно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, діялісно-практичний), показники і рівні її сформованості (високий, середній, низький);
- обґрунтовано й проведено апробацію ефективності педагогічних умови формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності закладу вищої освіти;
- розроблено та здійснено апробацію авторської Програми дослідно-експериментальної роботи з проблеми формування етичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов у позааудиторній діяльності закладу вищої освіти.

3. Нові факти, одержані здобувачкою.

Дисертаційна робота Станіславчук Н.І. є цілісним науковим дослідженням, у якому на основі виконання передбачених завдань вперше:

обґрунтовано й апробовано педагогічні умови формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності закладу вищої освіти; *розроблено* та апробовано авторську Програму дослідно-експериментальної роботи з проблеми формування етичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов у позааудиторній діяльності закладу вищої освіти; *розроблено* структуру етичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов у позааудиторній діяльності, складовими якої є компоненти (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний), критерії (когнітивно-пізнавальний, мотиваційно-ціннісний, діялісно-практичний), показники і рівні її сформованості (високий, середній, низький);

уточнено сутність понять «етична компетентність» – розглядається як ціннісно-сміслова професійно-особистісна властивість, що інтегрує системні морально-етичні знання, творчі уміння, навички, досвід діяльності, мотиви та цінності і характеризує його спроможність та готовність до здійснення міжособистісної і міжкультурної взаємодії в освітньому просторі ЗВО, а також функціонального співробітництва з представниками

інших культур; «позааудиторна діяльність вчителя іноземних мов» – педагогічна система, що уміщує в собі мету, завдання, зміст, методи та форми її виховної діяльності, спрямовані на вибудовування морально-етичних взаємин і зв'язків, розвиток творчих здібностей до педагогічної взаємодії, в якій етична складова відграє провідну роль;

подальшого розвитку набули зміст, форми і методи формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності закладів вищої освіти.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати аналізу змісту наукового дослідження та публікацій авторки дають змогу стверджувати, що Станіславчук Н.І. на належному науковому рівні обґрунтувала вибір теми, чітко визначила і сформулювала мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, для реалізації яких здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми, застосовано відповідні методики дослідження з подальшим впровадженням авторського доробку в практику в цілій низці ЗВО, що засвідчено відповідними довідками про впровадження.

Використання авторкою достатньо широкої джерельної бази дозволило зробити відповідні узагальнення і висновки.

Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів дослідження.

Дисертація Станіславчук Н.І. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а досягнуті нею теоретичні та практичні результати у сукупності розв'язують актуальну теоретико-методичну проблему, сутність якої полягала насамперед у здійсненні системного аналізу досліджуваної педагогічної проблеми, виокремленні педагогічних умов формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності, розробці діагностичного інструментарію для здійснення діагностики і визначення рівнів сформованості етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності. Результати дослідження можуть бути корисними науковцям, дослідникам анонсованої проблеми, а також використані в освітній діяльності ЗВО у процесі професійної підготовки при формуванні етичної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов у позааудиторній діяльності.

6. Оцінка змісту та завершеності дисертації.

Дисертаційна робота Станіславчук Н.І. відзначається структурною логічністю викладу, збалансованістю складових частин, підпорядкованих реалізації основних завдань дослідження та складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних

висновків, списку використаних джерел (231 найменування, з них 34 – іноземною мовою) та додатків. Загальний виклад дисертації становить 231 сторінку, основний текст викладено на 154 сторінках, що відповідає вимогам МОН до обсягу дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У першому розділі «Теоретичні основи проблеми формування етичної компетентності» авторкою, зокрема, проаналізовано та узагальнено сутність понять «компетентність», «компетентнісний підхід», сформульовано авторське визначення поняття «етична компетентність майбутнього вчителя іноземних мов»; проведено системний аналіз досліджуваного феномену та визначено педагогічний потенціал позааудиторної діяльності у формуванні етичної компетентності майбутнього учителя іноземної мови

Виокремлено функції та принципи, аспекти, форми, прийоми, технології визначено змістове наповнення позааудиторної діяльності в контексті формування етичної компетентності, сформульовано авторське визначення поняття «позааудиторна діяльність майбутнього вчителя іноземних мов».

У другому розділі «Теоретико-емпіричний аналіз етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов» з'ясовано структуру етичної компетентності, розроблено авторську Програму дослідно-експериментальної роботи з проблеми формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в позааудиторній діяльності закладу вищої освіти, описано хід констатувального експерименту, в результаті якого обґрунтовано гіпотезу дослідження, що і виступило підґрунтям для моделювання процесу формування етичної компетентності майбутнього учителя іноземних мов в позааудиторній діяльності.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в позааудиторній діяльності» в контексті організованого та проведеного дисертанткою контрольного експерименту доведено результативність форм і методів формування етичної компетентності в ході реалізації наступних педагогічних умов: створення розвивального освітньо-етичного середовища, у якому позааудиторна діяльність є провідним засобом формування етичної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов; розвиток у майбутніх учителів іноземних мов мотивації до оволодіння етичною компетентністю в процесі позааудиторної діяльності; використання в позааудиторній діяльності інтерактивних форм і методів, які відповідають віковим особливостям здобувачів освіти, колу їхніх професійних інтересів і активізують процес формування етичної компетентності.

Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність

Отже, виконане дисертаційне дослідження вирізняється науковою новизною та прикладною цінністю, оскільки в ньому вперше зроблено концептуальні формулювання досліджуваного феномену та експериментальну перевірку

теоретичних та методологічних принципів формування етичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності.

7. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Результати проведеного наукового дослідження можуть бути використані у діяльності ЗВО у процесі формування етичної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності. Матеріалами дослідження варто послуговуватися при розробці елективних курсів, програм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, у діяльності студентських проблемних груп, а також у системі післядипломної освіти.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Оцінюючи дисертаційне дослідження Станіславчун Н.І. позитивно в цілому, висловимо деякі зауваження та побажання до змісту роботи:

1. У дослідженні доцільно було б звернути увагу на те, які саме методи та рекомендації можуть використовуватися у системі підготовки викладача вищої школи з питань формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності.

2. Обґрунтовуючи специфіку формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов у позааудиторній діяльності, дисертантка звертається до освітньо-нормативних та законодавчих актів України та зарубіжжя. Вважаємо, що варто було б у додатках подати їх перелік в узагальнюючій таблиці, оскільки вони мають як теоретичну, так і практичну цінність.

3. У Розділі 3, підрозділ 3.1. авторкою детально описано особливості функціонування міжнародних проєктів, зокрема, ERASMUS+ та Erasmus+ "Pandamnit!" (м. Сленік-Молдова, Румунія), міжнародному Міні-Референдаріаті у гімназіях м. Любек (Німеччина) тощо. Авторці дисертаційної роботи варто було б спрогнозувати, які проаналізовані нею програмні результати в представлених проєктах є найбільш раціональними для майбутнього застосування в українській системі освіти.

4. Аналізуючи категорійно-поняттєвий апарат досліджуваного феномену у Розділі 1, підрозділ 1.1 дисертантка звертається також і до наукових праць зарубіжних колег, однак, на нашу думку, наукова розвідка їх тлумачень досліджуваних понять висвітлені у вступі недостатньо, дисертаційне дослідження тільки виграло б, якби дослідниця у вигляді додатку подала результати своїх розвідок у зіставній таблиці для більшої виразності спільних та відмінних рис досліджуваного явища у вітчизняній та зарубіжній науковій думці, що має зміст у контексті подальшої імплементації зарубіжного досвіду в українську систему освіти.

5. У списку використаних джерел переважають наукові дослідження до 2015 року, наявні публікації 1986, 1984, 1987, 1978 та 1961 р.р., зауважимо, що діючі нормативні документи з цього преліку слід виокремити, є помилки в оформленні нумерації додатків (Додаток І).

6. У тексті дисертації зустрічаються кальки, як-то «Вчені Аннеліс де Шрайвер» с.41, «Вчена І.Когут» с.51, «вченими» с. 165 «являє собою» с. 110, «для ... співробітництва» с. 135, «оточуючого середовища» с.136.

Проте висловлені побажання є дискусійними, а зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Виконана робота свідчить про високі професійні здібності здобувачки та відповідний рівень її наукового мислення.

9. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Основні положення та результати дисертації відображено у 14 наукових публікаціях (із них 11 одноосібні): 12 відображають основні результати дослідження (з них 1 розділ у колективній монографії, 1 стаття є індексованими в наукометричних базах Web Of Science/ Scopus, 3 статті у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України), 2 додатково висвітлюють результати дисертації.

10. Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації.

Ознайомлення із текстом анотації та автореферату дисертації дає змогу стверджувати, що структура, зміст, висновки повністю відображають основні положення дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

11. Загальний висновок.

Дисертація Станіславчук Наталії Іванівни «Формування етичної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами позааудиторної діяльності» є завершеною, самостійно виконаною науковою роботою та відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
ст. викладач кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання
Мукачівського державного університету

Леся ВАРГА

Леся ВАРГА
Членський секретар

Оксана Королюк